

Буц В.С.

студентка,

Науковий керівник: Біліченко П.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

ПРОБЛЕМИ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПОГЛЯДАХ ОЛЕКСАНДРА ПІЛЛА (1883–1973 РР.)

Актуальною метою діяльності школи є формування соціально активної життєвої позиції учнів. Розвиток у них навичок соціальної комунікації, самореалізації, самодіяльності, самоорганізації та самодостатності особистості, виховання відповідальності, принциповості, самостійності, готовності залежно від конкретних умов знаходити компромісне рішення та долати труднощі, набуття вмінь виявляти ініціативу, досвіду комунікації у строкатому соціальному оточенні, розв'язання конфліктних ситуацій – все це стає важливим завданням сучасного виховання.

На думку багатьох вчених цьому має сприяти широка реалізація практики самоврядності у дитячих колективах.

В історії педагогіки активний розвиток проблеми функціонування учнівського самоврядування триває вже близько 150 років.

Як відомо, успішно реалізувати ідею учнівського самоврядування намагалися вчені та педагоги-практики різних країн, зокрема наш співвітчизник, видатний український педагог-новатор Антон Семенович Макаренко.

На його думку самоврядування є найкращою школою виховання особистості. Він писав: «Учень повинен уміти підпорядковуватися товаришу і повинен уміти наказувати товаришеві. Він має вміти бути чемним, суворим, добрим і нещадним – залежно від умов його життя та боротьби. Він має бути активним організатором. Він повинен бути наполегливим і загартованим, він повинен володіти собою і впливати на інших; якщо його покарає колектив, він має поважати і колектив, і покарання» [2].

Серед форм функціонування учнівського самоврядування А. Макаренко особливе місце відводив загальним зборам всього колективу дитячого закладу.

Нами було з'ясовано, що талановитим та успішним організатором життя дитячого колективу також був сучасник А. Макаренка – англійський педагог Олександр Нілл (англ. Alexander Sutherland Neill). Його школу Саммерхілл (англ. Summerhill) більшість авторитетних дослідників вважали демократичною та самоврядною за своєю суттю. На підтвердження цього наводять той факт, що більшість питань пов'язаних із суспільним життям закладу вирішувалися на загальних зборах школи. Всі рішення ухвалювалися шляхом голосування.

Збори були задумані засновником за зразком державного парламенту. На них мали бути присутні всі учні, педагогічні працівники, директор та інший персонал [1].

В керівництві шкільного парламенту було чимало місць які обіймали діти: посади голів різних комітетів, омбудсмена, секретаря, збирача податків та ін. [3].

Ми віднайшли цікавий факт про те, що при ухваленні рішень, голос дорослого дорівнював голосу учня. Тобто голос дорослого ніяким чином не переважав голоса дитини.

Сам Нілл про це писав так: «...але ваш голос все ж таки має більше значення, адже правда?» Що ж, давайте подивимося. Якось на зборах я вніс пропозицію, щоб нікому з учнів молодших 16 років не було дозволено палити. Я аргументував свою пропозицію так: тютюнопаління – прийом отруйного наркотику, насправді ніякої привабливості для дітей це не має, просто вони намагаються видаватися дорослішими. У мій бік полетіли контраргументи. Провели голосування. Моя пропозиція була провалена переважною більшістю голосів. Варто розповісти і про те, що після цього сталося. Після моєї поразки один із шістнадцятирічних учнів запропонував, щоб паління було заборонено всім молодше за 12 років. Він відстояв свою пропозицію. Однак через тиждень на наступних зборах дванадцятирічний хлопчик запропонував скасувати нове правило, пояснивши: «Ми всі сидимо по туалетах і палимо тишком-нишком, як це робить малеча в школах із суворою дисципліною. Я вважаю, що це суперечить самій ідеї Саммерхілла». Його промова була зустрінута оплесками, і збори скасували правило [1].

Внесення будь-яких змін до внутрішніх правил школи також відбувалося в ході обговорення на зборах. Це також підтверджує дотри-

мання базового принципу Саммерхілл – принципу самоврядування. Безумовно, внесення радикальних змін до статуту школи відбувалося лише за наслідками активного втручання педагогічних працівників. В окремих випадках, коли виникали ситуації протистояння особистої думки когось із учнів і позиції колективу рішення у більшості випадків приймалося на користь колективу, оскільки О. Нілл абсолютно вірив у педагогічну силу громадської думки [3].

Ми вважаємо, що у практиці самоврядування в Саммерхілл був відсутній надмірний бюрократизм. Цьому сприяла змінність керівників різних рівнів. Зокрема, для головування на чергових зборах обирався новий голова (призначався попередником), обов'язки секретаря виконували добровольці [1].

На початку кожного навчального семестру обирався голова лише для перших зборів. Наприкінці зборів він призначав наступника. Так відбувалося протягом усього семестру. Будь-хто із членів колективу міг внести на обговорення на зборах будь-яку пропозицію або проєкт нового закону.

Тривала практика функціонування у Саммерхілл самоврядування довела його педагогічну ефективність. На думку засновника, школа, у якій не реалізована широка практика самоврядування, не має права називатися прогресивною. Він писав: «У вас не може бути свободи, якщо діти не відчувають, що вони цілком вільні керувати своїм власним громадським життям» [1].

Підсумовуючи вище зазначене, зауважимо, що викладений матеріал не вичерпує всіх аспектів даної проблеми, у подальшому ми продовжимо роботу над піднятою темою, зокрема, проведемо порівняльний аналіз поглядів і практичної діяльності О. Нілла та А. Макаренка.

Список використаних джерел:

1. Нілл А. Саммерхілл: Воспитание свободой: пер. с англ. Э. Гусинского, Ю. Турчаниновой. Москва : Педагогика-Пресс, 2000. 296 с.
2. Творча спадщина А. С. Макаренка : осмислення історичного досвіду та інноваційного потенціалу : монографія: за заг. ред. проф. А. А. Сбруєвої. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. 380 с.
3. Рогачева Е. Ю., Терехин О. И. Инновационные подходы к организации школьного дела в Великобритании: история и современность. *Методологические ориентиры развития современной научно-дидактической мысли*: Сборник научных трудов Всероссийской сетевой научной конференции (21–29 ноября

2018 г.). Составитель: А.А. Мамченко. Москва: ФГБНУ «Институт стратегии развития образования РАО», 2018. 684 с.

4. Роль ученического самоуправления в развитии личности. URL: <https://nsportal.ru/shkola/vneklassnaya-rabota/library/2012/04/18/rol-uchenicheskogo-samoupravleniya-v-razviti> (дата звернення: 26.12.2021).